

27 MAYIS ASKERİ DARBESİNİN AMASYA YEREL BASININA YANSIMASI

Özlem SEYHAN*

ÖZ

27 Mayıs 1960 tarihinde ülke içerisindeki kargaşa ortamının giderek kötüleştiği, Atatürk ilke ve inkılablarının değerinin azaltıldığı, cumhuriyetin temel taşı kabul edilen laiklikten ödün verildiği gibi gerekçelerle asker, Demokrat Parti hükümetini devirerek yönetime el koymuştur. Demokrat Parti döneminde yapılan pek çok icraatın, ülkeyi iktisadi ve içtimai yönden geri götürdüğü iddia edilmiş ve yöneticiler vatan hainliğiyle suçlanmıştır. Darbe ile birlikte Milli Birlik Komitesi ülke yönetiminde söz sahibi olmuş ve tutuklamaların ardından Yassıada yargılamaları başlanmıştır. Pek çok önemli ismin tutuklanması, Demokrat Parti'nin kapatılması yeni Anayasa'nın hazırlanması, askerlerin mevcut durumlarının iyileştirilmesi ve hatta şehirlerde yapılan konuşmalar, halkı derinden etkileyerek olaylar karşısında çekimser bir tavır izlemelerini sağlamıştır. Türkiye tarihi açısından son derece önemli olan bu olaylar ulusal ve yerel, hatta yabancı basında büyük ilgiyle karşılanmıştır. 27 Mayıs'tan itibaren hemen her gün gelişmeler ayrıntılı olarak gazete manşetlerinde yer almıştır. Bu bağlamda Amasya basını da olaylar karşısında kayıtsız kalmamış ve bir yandan aktarmacı habercilik anlayışıyla gelişmeleri naklederken bir yandan da darbe karşısındaki fikirlerini açıklamıştır. Bu çalışmada *Amasya*, *Amasya Sesi*, *Emel* ve *Oniki Haziran* gazeteleri temel alınarak darbe karşısında Amasya şehrindeki toplumsal algının ne olduğu incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Amasya*, *Siyaset*, *Darbe*, *Basın*, *İnkılâp*.

REFLECTION OF 27 MAY MILITARY COUP ON AMASYA LOCAL PRESS

Abstract

On May 27, 1960, the military overthrew the Democrat Party government and seized power on the grounds that the turmoil in the country was worsening, Atatürk's principles and reforms were being devalued, and secularism, the cornerstone of the republic, was being compromised. Many actions taken during the Democrat Party period were claimed to have taken the country backwards economically and socially and the rulers were accused of treason. With the coup, the National Unity Committee had a say in the country's administration, and after the arrests, the Yassı Ada trials began. The arrest of many important figures, the closure of the Democrat Party the preparation of the new Constitution, the improvement of the current situation of the soldiers and even the speeches made in the cities deeply affected the public and made them adopt an abstaining attitude towards the events. These events, which are extremely important for the history of Turkey, were received with great importance in the national, local and even foreign press. Since May 27, developments have been covered in detail in newspaper headlines almost every day. In this context, the Amasya press did not remain indifferent to the events and, while reporting the developments with a narrative journalism approach, they also expressed their opinions on the coup. In this study, *Amasya*, *Amasya Sesi*, *Emel* and *Oniki Haziran* newspapers will be used as a basis to analyze the social perception in the city of Amasya against the coup.

Key words: *Amasya*, *Politics*, *Coup*, *Press*, *Revolution*.

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca basın ve iktidar ilişkileri çeşitli tartışmalara yol açmış, basın çoğunlukla iktidarın faaliyetlerini desteklemek durumunda bırakılsa da istisnai dönemler haricinde muhalif basın sözünü sakınmamıştır. O nedenle muhalif gazeteler iktidarın faaliyetlerini eleştirmekten geri durmamıştır. İktidar ise basının desteğini sağlayarak daha güçlü bir

Gönderilme Tarihi: 13 Haziran 2024

Kabul Tarihi: 27 Eylül 2024

*Dr., ORCID: 0009-0002-0103-5072, akpinarr_ozlem@hotmail.com.

konum elde etmeye çalışmış, faaliyetlerini yandaş basın ile meşrulaştırma yolunu tutmuştur. Bu nedenle gazeteler üzerinde yapılan çalışmalar tarafların fikirlerini ve olaylara bakışını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Nitekim basının gücünün farkına varan Demokrat Parti muhalefette yer aldığı 1946-1950 yıllarından itibaren özgürlük, eşitlik ve demokratikleşme söylemleriyle pek çok gazetenin desteğini kazanmayı başarmıştır. 1950 yılında iktidara geldikten sonra vaatlerini yerine getirmek adına 5680 sayılı Basın Kanununu çıkarmıştır. Bu kanuna göre basının bağımsız ve serbest olması kabul edilmiş, hükümet izni gerekmeksizin gazete ve dergi çıkarılabileceği belirtilmiştir (Bayarşlan, 2021). Ayrıca basın suçlarının özel mahkemelerde yargılanması ve onlara cevap hakkı tanınması, suç unsuru taşıyan yazılar hakkında sadece yazarın ve yazı işleri müdürünün sorumlu tutularak gazete sahibinin suçsuz sayılması yine kayda değer gelişmelerdendir. Öyle ki Demokrat Parti döneminde gazete ve dergi sayısının artmasında bu kanunun etkili olduğu açıktır. Hatta dönemin siyasileri tarafından dünyanın hiçbir yerinde Türkiye'dekine benzer bir basın özgürlüğünün olmadığı yönündeki açıklamalar yapılmıştır (Şahin, 2023, s. 724).

Ancak basında hükümetin icraatlarını eleştiren yayınların başlamasıyla 1954 yılında basın iktidar ilişkileri gerginleşmiştir. 1950 yılında verilen özgürlükler yeni çıkarılan basın kanunuyla sınırlandırılmıştır (Tekinsoy, 2024, s. 145-165). Hatta içlerinde Hüseyin Cahit Yalçın'ın da bulunduğu pek çok gazeteci için tutuklama kararı çıkarılmıştır. Parti ve hükümet aleyhine yayın yapan gazeteler tahkikata uğrarken Demokrat Parti yandaş basın desteklenmeye devam edilmiştir. 1955'ten itibaren ise Türkiye'nin ekonomik ve sosyal sıkıntılarla uğraşması memnuniyetsizliği arttırmış, basın da mevcut huzursuzluk ortamında muhalif konumda yer almayı tercih etmiştir (Şahin, 2020, s. 253). 1957 yılına gelindiğinde ise çıkarılan yeni bir kanunla basın özgürlüğü sınırlandırılarak iktidarı eleştiren gazeteler ve gazeteciler çeşitli cezalara çarptırılmıştır. 1959 yılında şiddetlenerek devam eden yasaklar ve akabinde 27 Mayıs askeri darbesinin gerçekleşmesi ile basın darbeyi destekleyen bir konumda yer almıştır (Alacı-Babaoğlu, 2021, s. 330).

Demokrat Parti, Milli Birlik Komitesi olarak adlandırılan otuz sekiz kişilik subaylar grubunun girişimi ile iktidardan indirilmiştir. Seçimle başa gelen sivil yönetimin yerine askeri yönetim sistemi hayata geçirilmiştir. Bu gelişmeler halk ve basın tarafından yakından takip edilmiştir (Şavklı, 2018, s. 149). Halkın bir kısmı bir yandan askeri yönetime karşı duyulan korku, diğer yandan da Demokrat Parti dönemi icraatlarından duyulan rahatsızlıklar nedeniyle darbeyi kurtuluş olarak görmüştür. Sokaklar ve caddeler bayraklarla süslenmiş, çeşitli illerde orduya destek mitingleri düzenlenmiş, darbenin millî bir inkılâp olduğunu anlatan konuşmalar yapılmıştır (Demokrat Çoruh, 16 Mart 1961; Hür Çoruh, 23 Haziran 1960; Amasya, 2 Haziran 1960; Amasya, 15 Haziran 1960; Amasya, 23 Haziran 1960). Ancak bu yaklaşımda askeri idarelerin getirilerini bilen şuurlu bir destekten ziyade dönemin şartlarına ayak uydurma çabasının rolü büyüktür. Öyle ki darbe öncesinde sıkı bir Demokrat Parti taraftarı olan gazete ve dergilerin darbe ile birlikte adeta bir gün içerisinde muhalif bir tavır takındığı görülmektedir. Nitekim darbenin şiddetini azalttığı 1962 yılında bahsi geçen basın yayın organları darbe öncesi fikirlerini savunmaya devam etmiştir.

27 Mayıs askeri darbesi hem ulusal hem de yerel basında ilgi ile takip edilmiş, çoğunlukla da darbeye destekleyen bir tutum benimsenmiştir. Bununla birlikte askeri yönetim basına gereken önemi vermek adına Demokrat Parti döneminde kabul edilen ve anti demokratik hükümler taşıdığı için eleştirilen basın kanununu kaldırmıştır (Emel, 31 Ağustos 1960). Bu bağlamda

Amasya'da *Amasya*, *Amasya Sesi*, *Emel* ve *Oniki Haziran* gazetelerinin darbe döneminde yayın yaptığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada bahsi geçen dört gazetenin darbe sürecindeki tavırları ve Milli Birlik Komitesi'nin icraatlarına bakışları analiz edilmeye çalışılmıştır.

1. Emel Gazetesi

Emel gazetesinin kurucusu Sırrı Soğukpınar, sahibi Şaziye Soğukpınar, yazı işleri müdürü Afet Palandöken ve idare müdürü Nimet Soğukpınar'dır. Günlük siyasi gazete ibaresiyle çıkan gazete 1919 yılında yayın hayatına başlamıştır. Darbeye kadar geçen süre zarfından 3256 sayı yayınlanmıştır. Amasya, Emel Matbaasında bastırılmıştır. Çoğunlukla yerel haberlere yer verilen gazetenin 2 Haziran 1960 tarihli nüshasında "yolumuz inkılâp yoludur" ibaresiyle 27 Mayıs askeri darbesi ile ilgili haberler yapılmaya başlanmıştır. Amasya'da meydana gelen darbeyi destekleyici faaliyetler bu tarihten itibaren okuyucuya duyurulmuştur. Öyle ki 1 Haziran 1960'da Amasyalı gençler orduya olan sevgisini göstermek için Atatürk'ün heykelinin önünde toplanmış, beş dakikalık saygı duruşundan sonra İstiklal Marşı'nı okumuşlardır. Vali ve belediye başkanının da katıldığı toplantıda çeşitli konuşmalar yapılmıştır(Emel, 2 Haziran 1960). Aynı minvalde gazetenin ilk sayfasında 3 Haziran'da yapılacak büyük halk mitinginin duyurusu yapılmış ve halkın 27 Mayıs 1960 tarihinde "kahraman Türk ordusunun idareyi eline almasını kutlamak" ve duyulan sevinci göstermek için katılım sağlaması istenmiştir. Miting Yavuz Selim Meydanında saat 10.00'da gerçekleştirilmiştir(Emel, 2 Haziran 1960). Mitingde halkın "hürriyete kavuşmanın heyecanı içinde" meydanları doldurduğunu belirten gazeteye göre üniversite ve lise gençleri Atatürk heykeline çelenkler götürmüş, caddeler, sokaklar bayraklarla süslenmiş, "Atatürk İnzindeyiz", "Parolamız Sulhtur" gibi pankartlar hazırlanmıştır. "Yaşasın hürriyet, yaşasın ordumuz yaşasın Cemal Gürsel" sesleri meydanları inletmiştir. Mitingin akşamında ise bir fener alayı düzenlenmiş, davullu zurnalı eğlence tertip edilmiştir(Emel, 3 Haziran 1960). Görüldüğü üzere Emel'de ilk andan itibaren darbe bir millî kurtuluş günü olarak kabul edilmiş(Emel, 10 Haziran 1960), sık sık Türk milletinin askerlere verdiği kıymetten bahsedilmiştir(Emel, 10 Haziran 1960). Gençlerin inkılâp hareketini desteklediği ve hiçbir propagandanın bu durumu değiştiremeyeceği vurgulanmıştır(Emel, 28 Haziran 1960). Hatta 1960 yılında daha önceki senelere oranla askeri okullara müracaatın arttığı gençlerin ve ailelerinin askeriyeğe yoğun ilgi gösterdiği belirtilmiştir(Emel, 6 Temmuz 1960).

Gazetede ele alınan konulardan birisi de Milli Birlik komitesinin siyasete atılmayacağı yönündeki karar ve yeni hazırlanan anayasadır(Emel, 10 Haziran 1960). Anayasanın insan haklarına uygunluğu ve maddeleri tartışılmıştır. Anayasanın hazırlanma süreci hakkında farklı tarihlerde haberler yapılmıştır(Emel, 31 Ağustos 1960). Buna göre insanlar hür ve hukuk bakımından eşit doğarlar, devletin temel vazifesi hürriyet, mülkiyet, emniyet ve zulme karşı mukavemet haklarını korumaktır. Kanunlar toplum için zararlı eylemleri menedebilir(Emel, 20 Haziran 1960). Düşünce ve kanaatlerin açıkça ifade edilmesi en doğal haktır ve vatandaşlar istedikleri şekilde konuşabilir, yazabilir ve düşünebilir. Vatandaşlara kanunların güvencesinde din ve vicdan hürriyeti tanınacaktır(Emel, 21 Haziran 1960). Darbe ile birlikte Türkiye'nin insan hakları, eşitlik, özgürlük ve eğitim davasında ileri bir seviyeye eriştiği ve kalkınmaların hız kesmeden devam edeceğine dair sağlam bir inanç vardır(Emel, 12 Temmuz 1960).

Darbenin akabinde ülkenin ekonomik durumunun hızla düzeldiği yönündeki anlayış ise Emel'deki haberleri etkilemiştir. Subay ve askerlerin girişimleriyle başlatılan hazineye yardım kampanyalarına Amasya da destek vermiştir(Emel, 14 Haziran 1960; Emel, 21 Haziran 1960). Gazetede şehrin ileri gelenlerinden bağışta bulunanların isimleri ve bağışladıkları malın cinsi

yayınlanmıştır. Buna göre birçok kişi altınlarını hatta alyansını, küpesini yardım kampanyasına hibe etmiştir(Emel, 16 Haziran 1960). Adeta bir halk seferberliğiyle yapılan bağışlara Güzel Sanatlar Akademisinin sergide sattığı eserlerden elde edilen gelirler de eklenmiştir(Emel, 14 Temmuz 1960). Esnaf da millî inkılâbı desteklemek ve mevcut statükonun korumasını sağlamak için fiyat indirme politikasını benimsemiştir. Halk uygun fiyata ürünlere erişirken esnaf da sürümden kâr elde etmiştir(Emel, 14 Haziran 1960). Hükümet politikaları ve piyasalara olan güvenden dolayı buğdayın 67 kuruştan 59 kuruşa düştüğü haberi verilmiştir(Emel, 6 Temmuz 1960). Gazetenin yaklaşımına göre darbe ile birlikte ülkede adeta bir refah ortamı doğmuş, ekonomik sıkıntılar büyük oranda çözülmüştür. Dış piyasada da Türk parasının değerinin yükseldiği vurgulanmıştır(Emel, 20 Haziran 1960). Bununla birlikte 15 Temmuz'da satışa çıkan hürriyet tahvillerinin Türkiye'nin mali gücünü arttıracığı, hürriyet istikrazı tahvili alan vatandaşların hem hazineye, hem devlet teşekküllerine fayda sağlayacağı, hem de vergisiz ve külfetsiz gelir elde edileceği ifade edilmiştir(Emel, 13 Temmuz 1960; Emel, 14 Temmuz 1960; Emel, 15 Temmuz 1960). Bununla birlikte 27 Mayıs anısına sigara üretimine başlanmıştır(Emel, 29 Temmuz 1960). Askeri yönetimi maddi olarak desteklemek amacıyla öğrenciler de bazı girişimlerde bulunmuş ve Türk Devrim Ocaklarının öncülüğünde üniversiteli gençler Ar Sinemasında bir gösteri gerçekleştirmişlerdir. Gösterilerde ordunun şanına ve gerçekleştirilen "kansız devrimin yüceliğine" vurgu yapılmıştır. Ayrıca elde edilen gelir de hazineye bağışlanmıştır(Emel, 15 Ağustos 1960).

Emel gazetesinde 27 Mayıs darbesi milli bir inkılâp olarak kabul edilmiş ve darbe tam bir teslimiyetle desteklenmiştir. Demokrat Parti lehine her türlü söyleme şiddetle karşı çıkılırken darbe aleyhine yapılan eleştirilerin de cezalandırılması istenmiştir. Bu bağlamda Terziköyü'nde Adil Erken'in Demokrat Parti iktidarını savunması üzerine bahsi geçen şahısın yakalanıp, 6. Er Eğitim Tugay Komutanlığına teslim edilmesi takdirle karşılanmıştır(Emel, 19 Ağustos 1960). Aynı tarihlerde Demokrat Partinin kapatılıp bütün evraklarına ve mal varlığına el konulduğunun haberi verilmiştir(Emel, 2 Eylül 1960). Demokrat Parti'nin ülkede iktidarını korumak için siyasi, iktisadi ve içtimai düzeni bozduğu, hukuka ve ahlaka aykırı uygulamalarda bulunduğu ileri sürülmüştür. Askeri idarenin ise önem sırasına göre ülkedeki aksaklıkları gidermek için çalıştığı ifade edilmiştir. Gazeteye göre "Demokrat Parti'nin bıraktığı bir enkaz vardır ve halkın %80'nin cahil olduğu bir memlekette bu enkazı kaldırmak için askeri yönetimin yaptığı çalışmaların anlaşılmasını doğaldır" (Bakkaloğlu, 1960, s. 1). Bu bağlamda halkı bilgilendirmek ve askeri desteklemek temel görev ilan edilmiştir. "Millî inkılâp hükümetinin" bu bilinçle eğitime önem verdiği, milletin de devlete maddi ve manevi olarak destek olması gerektiği sık sık hatırlatılmıştır(Emel, 2 Eylül 1960).

27 Mayıs askeri darbesi milli bir kurtuluş, demokratik bir atılım olarak görülen Emel gazetesinde, Türkiye'nin kalkınmasının önündeki engellerin bu sayede kalkacağı ve askeri yönetimin ekonomik, siyasal, sosyal bütün alanlarda gerçekçi ve makul kararlar verdiği savunulmuştur. Eğitim seferberliği, okuryazar oranının artırılması, cezaevlerindeki mahkûmlara okuma yazma öğretilmesi(Emel, 1 Eylül 1960) gibi pek çok faaliyet takdir ve minnetle karşılanırken Demokrat Parti'ye dair her şey şiddetle eleştirilmiştir.

2. Amasya Gazetesi

Amasya gazetesinin sahibi ve sorumlu müdürü Hasan Basri Sözeri'dir. İdarehanesi Yıldız otelindedir. "Halkın sesi, halkın müdafiidir" ibaresiyle yayın yapan günlük siyasi gazetedir. 1952 yılında yayına başlayan, darbenin gerçekleştiği tarihe kadar sekiz yıllık geçmişi olan ve 27

Mayıs 1960 tarihine kadar 1343 sayı yayınlanan Amasya gazetesi, darbe haberini “memleket idaresi silahlı kuvvetlere teslim edildi” manşetiyle duyurmuştur. Darbe ile birlikte yapılan kansız ihtilal sayesinde ülkenin huzur ve sükûna kavuştuğu, asayiş bozacak her türlü faaliyetin ve parti propagandalarının yasaklandığı belirtilmiştir. Askeri idarenin ilk icraatları ve alınan önlemler ise maddeler halinde sıralanmıştır (Amasya, 28 Mayıs 1960). Akabinde yeni kabinenin kurulduğu haberi verilerek “her biri mümtaz kişilerden oluşan” bu kabine de siyasilere yer verilmediği ve Cemal Gürsel’in bu kabine ile memlekete demokrasi getireceği, ülkenin refahını arttıracığı ve yurttaki sulh cihanda sulh prensibini benimsediği açıklanmıştır (Amasya, 30 Mayıs 1960). Amasya gazetesi gün gün gelişmeler hakkında bilgiler verirken kendi tarafını da belli etmiş ve askeri yönetimin gençlerle birlikte Atatürk’ün izinde yürüdüğünü savunmuştur (Amasya, 3 Haziran 1960). Nitekim bu dönemde neredeyse bütün gazete ve dergilerde aynı algı hâkimdir. Bunda da darbenin Atatürk ilke ve inkılâplarının tehlikede olduğu gerekçesiyle yapıldığının sık sık dile getirilmesi etkili olmuştur (Amasya, 31 Mayıs 1960). Ülkeyi mevcut kaos ortamından kurtarmak için partiler üstü bir kuruma ihtiyaç duyulduğu düşünülerek, darbe yönetimi sayesinde ise hem iç politikadaki nizamın sağlanacağına, hem de demokrasinin yeniden tesis edileceğine inanılmıştır (Amasya, 31 Mayıs 1960).

Gazeteye göre darbe ve darbeye verilen destek millî şuurun gençler arasında canlılığını koruduğunun bir kanıtıdır (Gökçegöz, 1960, s. 1). Ancak üniversite gençlerinin aktif olarak politikaya katılması yerine ilmi sınırlar içerisinde partilerin fikirlerini, programlarını, sistematüğünü tartışıp, eğitim ve öğretime, kültürel birikime katkı sağlaması öncelikli olarak istenmiştir (Amasya, 15 Temmuz 1960). Nitekim Amasya’daki gençler Atatürk’ün fikirlerine bağlı kalacağını yüksek sesle ifade etmiştir (Öcalan, 1960, s. 1). Hatta gençlerin darbeye bakışını anlatan haberlere yer verilmiş (Amasya, 18 Haziran 1960), gençlerin askere minnet duyduğu ve bundan sonraki süreçte “canla başla çalışmaya” azimli olduğu vurgulanmıştır (Amasya, 16 Haziran 1960). Bununla birlikte halk arasına “nifak sokmak” ve “kafaları bulandırmak” amacıyla askere ve darbeye yönelik olumsuz konuşanlar ikaz edilerek, tavrında ısrarcı olanların en ağır şekilde cezalandırılacağı belirtilmiştir (Amasya, 10 Haziran 1960). Bu esnada İzmir ve çevresinde 40.000 kadar müridi bulan Uşaki Tarikatı şeyhi Ali Osman adındaki bir zatın maiyetindekilerle birlikte 27 Mayıs hareketi ve inkılâp aleyhtarı bir karşı darbe yapmak üzere örgütlendiği haberi alınmıştır. İncelemeler sonucunda tarikata eski Demokrat Parti bakanlarından Muzaffer Kurbanoğlu ile kardeşi Mustafa Kurbanoğlu’nun da destek verdiği anlaşılmıştır. Yapılan baskınlarla bahsi geçen tarikat mensupları etkisiz hale getirilmiş, hatta duvarlara “ihtilale karşı mukabil ihtilale hazır olun. İkinci ihtilali yapacağız” şeklinde yazıların yazıldığı görülmüştür (Amasya, 29 Eylül 1960).

Amasya gazetesinde Türkiye’nin en önemli meselesi haline gelen ekonomik kalkınma için çeşitli çalışmalar yapmaya başlayan askeri yönetimin geçim şartlarını kolaylaştırmak için girişimlerde bulunduğu bildirilmiştir (Amasya, 2 Haziran 1960). Bununla birlikte Milli Birlik Komitesi üyeleriyle ve özellikle Cemal Gürsel’le yapılan röportajlarda darbeden İsmet İnönü’nün haberinin olmadığını altı çizilmiştir (Amasya, 1 Haziran 1960). İsmet İnönü de yaptığı basın toplantılarında, kendisinin darbeden hiçbir şekilde haberdar olmadığını ancak “darbenin memleketi gayrimeşru idareden kurtaran meşru bir ihtilal olduğunu” söylemiştir (Amasya, 4 Haziran 1960; Amasya, 14 Haziran 1960). Bir inkılâp hatta kurtuluş olarak nitelendirilen darbenin ülkeye demokrasi ve hürriyet getireceği şeklindeki iddialar ise yeni anayasa taslağının hazırlanması ile güçlenmiştir (Amasya, 18 Haziran 1960).

Gazeteye mevzu edilen bir diğer konu ise Demokrat Parti dönemi icraatlarıdır. Demokrat Parti'nin ülkeye ciddi zararlar verdiği iddia edilirken gösterilen deliller oldukça dikkat çekicidir. Buna göre Demokrat Parti iktidarı bir takım sabıkalı kişilere polis, asker üniforması ve silah dağıtmış, bunların herhangi bir toplumsal olay karşısında vatandaşın üzerine ateş açması istenmiştir. Bu şekilde askerin halkı vurduğu şeklinde bir intiba oluşturmaya çalıştığı tespit edilmiştir. Ordu mensupları ve polisin yaptığı tahkikat sonucunda Taşlı Tarla civarında 7000 silah, mermi ve üniforma ele geçirilmiştir. Silahların kimlere dağıtıldığı tespit edilerek bahsi geçen kişiler tutuklanmıştır(Amasya, 1 Haziran 1960). Demokrat Partili Eski Ağrı Milletvekili Kasım Küfrevi'nin evine yapılan baskında da çok miktarda tabanca, tüfek ve mermi ele geçirilmiştir. Bu silahların da aynı amaç doğrultusunda halka karşı kullanılacağı ileri sürülmüştür(Amasya, 14 Haziran 1960). İzmir'de yapılan incelemelerde benzer şekilde Orman Genel Müdürlüğü tarafından İzmir'deki İkinci Yurtiçi Bölge Kumandanlığından 5 bin adet mavzer ile 1 milyon mavzer mermisi istendiği tespit edilmiştir. İzmir Savcısı Altay Ömer Egesel basın mensuplarına verdiği röportajda bu silahların Demokrat Partililerce ülkedeki iç huzuru bozmak için kullanılacağı ifade edilmiştir(Amasya, 18 Haziran 1960).

Demokrat Parti'nin ülkeye verdiği zararlardan bahsedilirken Adnan Menderes'in millî serveti şahsi çıkarları doğrultusunda harcadığı şeklinde haberlere de yer verilmiştir. İsviçre'de 15 milyon franga bir villanın Menderes tarafından satın alındığı ve içerisinin kralların kullandığı tarzda mobilyalarla döşendiği, bunun ise 200 bin franga mal olduğu belirtilmiştir(Amasya, 1 Haziran 1960). Menderes'in oğullarının eğitim masrafının da yıllarca Başbakanlık Tahsisatı Mesturesinden ödendiği ve gönderilen paranın normal öğrencilerinkine oranla 5-10 kat fazla olduğu ifade edilmiştir(Amasya, 22 Haziran 1960). Benzer şekilde Celal Bayar'ın da haksız kazanç elde ettiği yönündeki iddialar öne sürülmüştür. Bayar'ın yabancı devletler tarafından kendisine hediye edilen atları Bursa Karacabey at çiftliğine sattığı, Afganistan tarafından gönderilen bir köpeği de Ankara Orman Çiftliği hayvanat bahçesine 10.000 lira karşılığında sattığı belirtilmiştir(Amasya, 21 Haziran 1960). Yassıada'da köpek davası adıyla sürdürülen duruşmalarda bu konu üzerinde durulmuş, hatta ordu film bürosu tarafından çekilen bir film hazırlanarak bahsi geçen mevzunun halka anlatılması doğrultusunda çalışmalar yapılmıştır(Amasya'nın Sesi, 18 Ekim 1960).

Demokrat Parti döneminde yapıldığı iddia edilen yolsuzluklar çeşitli haberlerle açıklanmıştır. Öyle ki Gümrük ve Tekel Bakanlığı'na verilen bir emirle Cumhurbaşkanı, kabine üyeleri ve Demokrat Parti ileri gelenleri adına yurt dışından gelen mallar hakkında işlem yapılmaması ve gümrük vergisi alınmaması istenmiştir. Böylece milyonlarca liralık mal yurda usulsüzce sokulmuştur(Amasya, 3 Haziran 1960; Amasya, 9 Haziran 1960). Demokrat Partili milletvekillerine ait gümrükteki ve yurttaki kaçak otomobillere el konulmuştur(Amasya, 14 Haziran 1960). Benzer şekilde Refik Koraltan'ın hastalar ilaç bulamazken devlet hazinesinden tahsis ettirdiği 500 dolar ile sıhhi malzeme yerine Almanya'dan mürebbiye olarak Barbara isimli "sarışın ve genç bir Alman kızı" getirdiği belirtilmiştir. Gazete haberine göre, Koraltan, hem Türk parasının değerinin düşmesine yol açmış, hem de tedavi masrafları adına şahsi çıkarlarını gözetmiştir(Amasya, 26 Kasım 1960). Ayrıca 1957 yılında Demokrat Parti'nin kullanıma sunmak için 150 adet Jeep ithal ettiği tespit edilmiş, bu araçların fiyatlarının ise aşırı derecede ucuz olması ilgileri çekmiştir(Amasya, 18 Temmuz 1960). Demokrat Partili valilerin de aynı şekilde yüksek miktarlarda servete sahip olduğu ve bununla birlikte nizamı sağlamak yerine toplumdaki düzenin bizzat Demokrat Parti iktidarı tarafından bozulduğu ileri sürülmüş ve 6-7 Eylül olaylarında eski iktidarının payının bulunduğu vurgulanmıştır(Amasya, 4 Haziran 1960). Ayrıca eski

İktidarın eğlence masraflarının dahi devlet hazinesinden karşılandığı bar, pavyon, genelev faturalarının 93 bin liraya ulaştığı iddia edilmiştir(Amasya, 23 Haziran 1960). Hatta Amasya gazetesinde Adnan Menderes'in Başbakanlıktaki şahsi kasasında bazı şahıslara yönelik şantaj unsuru olacak nitelikte belgeler, kadın fotoğrafları, müstehcen resimler ve hatta kadın iç çamaşırlarının bulunduğu haberi yapılmıştır(Amasya, 8 Temmuz 1960).

Ülkenin ekonomik anlamda kötüye gitmesinin temel sebebi olarak görülen Demokrat Partili idarecilerin yolsuzluklarına dair haberlere ilaveten Toprak Mahsulleri Ofisinin 1 milyar 166 milyon liralık borcunun olduğu bilgisi verilerek eski yönetimin ne denli kötü olduğu adeta kanıtlanmaya çalışılmıştır (Amasya, 10 Haziran 1960). Buna karşılık askeri idarenin mevcut sorunlarla başa çıkmak için aldığı önlemlerden ve esnafın askeri idareyi desteklemek için ürünlerde indirim yaptığına dair farklı şehirlerden haberler verilmiştir(Amasya, 13 Haziran 1960). Yeni yönetimin pek çok alanda vatandaşın yararına ekonomik çalışmalar yaptığı açıklanırken İstanbul vapur tarifesine de yıllar sonra indirim yapılacağı müjdelenmiştir(Amasya, 21 Haziran 1960). Alınan ekonomik önlemler ve halkın desteği ile 450 milyon liralık bir tasarruf yapıldığı ve daha önceki ekonomi programlarının terk edilip yeni yatırımların hayata geçirileceği belirtilmiştir(Amasya, 13 Temmuz 1960). Temel hedef olan ucuzluğun sağlanması için ise Tekel'in alkollü içecekler haricindeki ürünlerine indirim yapması, Sümerbank'ın da bu indirime ayak uydurması ve şekerin fiyatının düşürülmesi istenmiştir. Bu sayede bütün gıda maddelerinin ucuzlayacağına inanılmıştır(Amasya, 20 Temmuz 1960). Köylünün mevcut durumuna da bir çözüm bulmak amacıyla devlet hazinesine ait toprakların köylüye dağıtılacağı, ancak bu yapılırken kimsenin mülkiyet hakkına zarar verilmeyeceği belirtilmiştir(Amasya, 23 Ağustos 1960). Ekonomik kalkınma hedefine odaklanan Milli Birlik Komitesi Türk parasının değerini artırmak için iç ve dış piyasada girişimlerde bulunmuş, halkın ve esnafında desteğiyle mali bir kalkınma sağlanmaya çalışılmıştır(Amasya, 12 Eylül 1960).

Demokrat Parti dönemine dair eleştirilen tek konunun ekonomi olmadığı açıktır. Öyle ki Demokrat Parti iktidarının demokrasi karşıtı tavrı her fırsatta eleştirilmiş, 28- 29 Nisan tarihinde İstanbul Üniversitesi'nde gençlerin hürriyet arzusuyla yaptığı protestolara kanlı bir şekilde müdahale edilmesi (Amasya, 5 Ağustos 1960) Amasya gazetesine yansımış ve bahsi geçen protestolarda hayatını kaybeden gençler hürriyet şehitleri olarak anılmıştır. Protestolar esnasında hayatını kaybeden üniversite öğrencilerinin yanında tutuklandıktan sonra çeşitli işkencelere maruz kalan hatta öldürülen gençlerin varlığından bahsedilmiştir(Amasya, 6 Ağustos 1960). Demokrasi karşıtı Demokrat Parti ileri gelenlerinin aynı şekilde cezalandırılması ve bu gençlerin intikamının alınması istenmiştir. Son derece sert bir tavırla şehit ailelerinin ancak bu şekilde huzur bulacağı ifade edilmiştir(Amasya, 11 Haziran 1960). Bu anlayışın da etkisiyle Yassıada'da tutulan düşük iktidar mensuplarının mahkemelerinin radyoda yayınlanması ve halkın bizzat şahitlik ederek gerçekleri öğrenmesi gerektiği savunulmuştur(Amasya, 22 Haziran 1960). Bu sayede halkın vicdanının da huzur bulacağı düşünülmüştür(Amasya, 21 Haziran 1960). Halkın askerin ve yeni yönetimin arkasında olduğu sık sık dile getirilerek Cemal Gürsel'in gittiği şehirlerde ilgi ve sevgi ile karşılandığı, halkın desteğini kazandığı belirtilmiştir(Amasya, 6 Temmuz 1960; Amasya, 7 Temmuz 1960).

Darbenin haklı gerekçesi olarak gösterilen Demokrat Parti dönemi icraatlarının yanında Amasya gazetesinde askeri yönetiminin başarılarından ve ülke yararına yaptığı çalışmalardan sık sık bahsedilmiş, özellikle partiler üstü, demokratik(Amasya, 25 Haziran 1960) ve adil bir sistemin kurulacağına garantisini verilmiştir. Kurulan yeni hükümetin mutlak surette tarafsız ve

milletin yararlarını gözeterek çalışacağı vurgulanmıştır. Bununla birlikte gazetede Atatürk'e ve milli bayramlara verilen önemin darbe ile birlikte arttığı da göze çarpmaktadır. Öyle ki büyük boy Atatürk resimlerine ve Atatürk'ün önemini anlatan yazılara yer verilmiştir (Amasya, 28 Haziran 1960; Amasya, 5 Temmuz 1960). Darbe çevresinin de yaptığı gibi 27 Mayıs ile Atatürk'ün fikirleri, hatta kendisi adeta darbe ile özdeşleştirilmiştir.

Gazetelerde tam bir inanç ve teslimiyetle darbenin desteklenmesinde askeri idarenin basına ve gazetecilere olan yaklaşımı da etkili olmuştur. Öyle ki Cemal Gürsel gazete sahipleri ve yazarlardan oluşan 35 kişilik bir grupla toplantı yaparak gazetecilerin "millî inkılâp şuurlu ve fedakâr öncülere" olduğunu söylemiştir (Amasya, 29 Haziran 1960). Amasya gazetesinde basının tam bir serbestlikle inkılâbı yaşatmak ve ileriye götürmek için çalışması gerektiği savunulmuştur (Amasya, 4 Temmuz 1960). İçinde basın suçlularına dair 6334 ve 6732 sayılı kanunların da bulunduğu antidemokratik uygulamaların kaldırılması ise bu yolda atılan en önemli adımdır (Amasya, 16 Temmuz 1960). Bahsi geçen kanunlar ile yıllarca basın mensuplarının takibata uğradığı, cezaevlerine gönderildiği ve gazetelerin maddi ve manevi olarak yıpratıldığı hatırlanmıştır (Amasya, 23 Ağustos 1960). Demokrasi ilkelerine uymak amacıyla yola çıkan Milli Birlik Komitesinin gerçekçi adımlar attığı savunulmuş, Demokrat Partili basının tavrı ise eleştirilerek İnkılâp Mahkemeleri kurularak darbe karşıtı tavır takınanların cezalandırılacağı duyurulmuştur (Amasya, 6 Ağustos 1960).

Darbeye büyük bir muhabbet ile yaklaşan Amasya gazetesi darbeden bir yıl sonra da aynı coşkusunu sürdürmüş, 27 Mayıs ile ülke üzerindeki kara bulutların dağıldığını, Türk milletinin selamete kavuştuğunu savunmuştur (Amasya, 31 Mayıs 1961). Gazeteye göre ordu tarih boyunca vazifesini cesaretle yerine getirmiş, demokrasi ve ülkenin huzuru için de aynı fedakârlıkla işe girişmiştir (Amasya, 2 Haziran 1961). Nitekim yapılan çalışmalar ve demokratik kanunlar (Amasya, 14 Temmuz 1961) ile önemli merhaleler aşılmıştır (Amasya, 16 Haziran 1961).

3. Amasya'nın Sesi Gazetesi

Amasya'nın Sesi gazetesinin sahibi ve yazı işleri müdürü A. Lütfi Akcan'dır. İdarehanesi Yavuz Selim Meydanı Arabacıoğlu Apartmanıdır. Pazar günü hariç haftanın her günü çıkan gazetenin basın ahlak yasasına uymayı taahhüt ettiği belirtilerek "hür bir basın insan haklarının teminatıdır" sözlerine yer verilmiştir. Gazetenin sol üst köşesinde Türk bayrağı resmi ve "bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır. Toprak, eğer uğruna ölen varsa vatandır" dizeleri vardır. Bir yandan yerel, bir yandan ulusal haberlere yer veren Amasya'nın Sesi, 1954 yılında yayın hayatına başlamış ve 27 Mayıs 1960 tarihine kadar 1485 sayı yayınlanmıştır. Gazete darbe ile ilgili gelişmeleri de yakından takip etmiştir. Ayrıca Amasya'da Milli Birlik Komitesi üyeleri tarafından gerçekleştirilen konuşmalar ya da askere destek mitingleri ilgi ile izlenmiştir. Bu bağlamda Fazıl Akkoyunlu'nun 22 Eylül 1960 tarihinde Yavuz Selim Meydanında halka hitaben yaptığı konuşmaya, binlerce Amasyalı katılmıştır. Akkoyunlu, Demokrat Parti döneminin aksaklıklarını, demokrasinin adeta ilga edildiğini anlatarak 27 Mayıs hareketinin devrimci bir ruh ile adaleti, insan haklarını, hürriyeti, ekonomik ve sosyal kalkınmaları sağlamak için yapıldığını anlatmıştır (Amasya'nın Sesi, 3 Ekim 1960). Nitekim komite üyelerinin tam bir birlik ve uyum içerisinde ülke menfaatleri doğrultusunda çalışmalar yaptığını inanılmıştır (Amasya'nın Sesi, 4 Ekim 1960). İnkılâp, devrim ve demokrasi uğruna yapılan darbenin ise bazı menfaatperest kişilerin girişimleriyle suiistimal edilmeye çalışıldığı uyarısı yapılarak başlangıçtaki ilkelere sadık kalınması istenmiştir. Milli Birlik Komitesi'nin ilgi odağını dağıtarak yolundan döndürmek iste-

yenilerin varlığına dikkat çekilmiştir(Amasya'nın Sesi, 8 Kasım 1960). Türk milletinin darbe sayesinde her zamankinden daha güçlü ve uyanık olduğunu savunan gazetede kötü niyetlerinin akıbetinin Yassıada olduğu hatırlatılmıştır(Amasya'nın Sesi, 13 Nisan 1960).

Kısa süre içerisinde Milli Birlik Komitesinin iktidarı devredeceği yönündeki haberlerin çıkması ise darbenin demokrasi uğruna yapıldığı iddialarını güçlendirmiştir(Amasya'nın Sesi, 9 Kasım 1960). Nitekim 13 Kasım 1960 tarihinde Cemal Gürsel'in verdiği beyanat ile Milli Birlik Komitesini feshettiği, millet adına yasama yetkisini kullanmak için yeni komitenin kurulduğu ve kurucu meclis ile birlikte memleket idaresini demokrasi esasına göre yürüteceği bildirilmiştir(Amasya'nın Sesi, 15 Kasım 1960). Yeni komitede yer alanların isimleri gazetede yayınlanmıştır¹. Bütün seçimlerin 1961 yılı içerisinde yapılacağı, yeni anayasanın referanduma sunulması ve seçim kanunu demokratik uygulamalar olarak nitelendirilmiştir(Amasya'nın Sesi, 3 Mart 1961).

Amasya'nın Sesi'nde Demokrat Parti mensuplarının mevcut durumu ve Yassıada yargılamaları ilgiyle takip edilmiş, yapılan tahkikatların neticesinde hazırlanan dosyaların Yüksek Adalet Divanına teslim edildiği haberi verilmiştir(Amasya'nın Sesi, 6 Ekim 1960). Bu esnada Demokrat Parti'nin kapatılma kararının alınması ise bir diğer önemli gelişme olarak kaydedilmiştir. Fuat Köprülü'nün de içinde bulunduğu tanıkların Demokrat Parti'yi tamamen Adnan Menderes'in emri altında bulunan bir teşekkül olarak nitelendirildiği belirtilmiştir(Amasya'nın Sesi, 7 Ekim 1960).

14 Ekim 1960 tarihinde başlayan Yassıada yargılamalarını gazetenin istihbarat şefi Ruhi Akcan ve Ankara müessili D. Kasaroğlu takip etmiştir(Amasya'nın Sesi, 13 Ekim 1960). Duruşmaların başladığı 14 Ekim'in Cuma gününe denk gelmesi ise kutsal bir işaret olarak görülmüş, 27 Mayıs darbesinin de Cuma günü gerçekleştiği hatırlatılarak millet ve ülke yararına hayırlı başlangıçların yaşanacağı ileri sürülmüştür(Amasya'nın Sesi, 14 Ekim 1960). Hatta Demokrat Parti'nin din ve ahlak adı altında dinsizlik ve ahlaksızlık yaptığı ve cezasını en ağır şekilde çekmesi gerektiği vurgulanmıştır(Amasya'nın Sesi, 15 Ekim 1960). Anayasayı ihlal, 6-7 Eylül Olayları, Topkapı Olayları, halkı silahlandırmak gibi suçlardan yargılanacak eski iktidar mensuplarının, pek çok kişiyi müdafaa hakkı tanımadan mahkûm ettiği ancak onların adalet karşısında hukuk devleti prensibine uygun şekilde yargılanacağı belirtilmiştir(Amasya'nın Sesi, 14 Ekim 1960).

İlk olarak Anayasanın ihlali kapsamındaki duruşmalar gerçekleştirilmiş; CHP'nin mallarına el konulması (1953), Kırşehir'in hükümet teklifi üzerine kaza yapılması, hâkim teminatı ve mahkeme istikbalinin ihlali, seçim kanunu üzerinde yapılan değişiklikler, toplantı ve gösteri kanunu, tahkikat encümeninin kurulması ve gerekçe olarak sunulmuştur(Amasya'nın Sesi, 15 Ekim 1960). Anayasanın ihlali davası sona bırakıldığı için önce köpek davası ve 6-7 Eylül Olayları çözülmeye çalışılmış yapılan duruşmalarda Menderes ve Celal Bayar idam ile yargılanmıştır(Amasya'nın Sesi, 22 Ekim 1960). 6-7 Eylül Olaylarını aydınlatmak için dinlenen tanıkların neredeyse tamamı hadiselerin birer tertip olduğunu iddia etmişlerdir. Buna göre; Fethi Çelikbaş, Meclisin önünde Namık Gedik'i görmüş ve neden istifa ettiğini sormuştur. Gedik de Men-

¹ Buna göre üyeler: Ekrem Acuner, Refet Aksoyoğlu, Mucip Ataklı, Emanullah Çelebi, Vehbi Ersü, Suphi Gürsoytrak, Suphi Karaman, Kadri Kaplan, Kamil Karavelioğlu, Osman Köksal, Fikret Kuytak, Sami Küçük, Cemal Madanoğlu, Sezai Okan, Fahri Özdilek, Mehmet Özgüneş, Selahattin Özgür, Şükran Özkaya, Haydar Tunçkanat, Sıtkı Ulay, Ahmet Yıldız, Muzaffer Yurdakul'dur. *Amasya'nın Sesi*, 15 Kasım 1960, s. 1.

deres'in kendisini olaylara dâhil etmek istediğini söylemiştir. Cihad Baban ise hükümet tarafından faili bulunmayan hadiselerin bizzat hükümet tarafından düzenlendiğini ileri sürmüştür(Amasya'nın Sesi, 28 Ekim 1960). Celal Yıldırım da ifadesinde olayların Demokrat Parti hükümeti tarafından tertiplendiğini söylemiştir(Amasya'nın Sesi, 25 Ekim 1960; Amasya'nın Sesi, 26 Ekim 1960).

Açılan bir diğer dava ise Adnan Menderes'in Ayhan Aydan'dan olma gayrimeşru çocuğunun öldürülmesi ile ilgili olan Bebek Davası'dır. İçlerinde Ayhan Aydan'ın da bulunduğu 9 tanık dinlenmiş ve bebeği Menderes'in isteği ile Dr. Fahri Atabey'in öldürdüğü ifade edilmiştir(Amasya'nın Sesi, 1 Kasım 1960). Duruşmalarda Menderes'in devlet işlerini ihmal ederek zevk sefa içinde yaşadığı vurgulanmıştır(Amasya'nın Sesi, 3 Kasım 1960). Devletin malını şahsi çıkarları uğruna kullanmak ve devlet kaynaklarını rüşvet karşılığında bazı kişi ve kurumların yararına açmak gibi gerekçelerle başlatılan rüşvet davasında ise eski Maliye Bakanı Hasan Polatkan yargılanmıştır. VinyleX şirketinden 12 milyon 500 bin lira rüşvet aldığı iddia edilmiştir. Polatkan rüşvet almaktan, Necati Dolay, Hüseyin Altan ve Ragıp Sipahi rüşvet vermektan suçlanmıştır(Amasya'nın Sesi, 5 Kasım 1960). Yine aynı minvalde açılan örtülü ödenek davasında Adnan Menderes ve Ahmet Salih Korur örtülü ödeneği amacı dışında harcadıkları gerekçesiyle yargılanmışlardır(Amasya'nın Sesi, 25 Kasım 1960). Yolsuzluklar bağlamında görülen bir diğer dava ise istimlak kanunu kapsamında yapılan usulsüzlerdir. Menderes başta olmak üzere pek çok Demokrat Partili yönetici görevi kötüye kullanmaktan ceza almıştır(Amasya'nın Sesi, 17 Nisan 1961).

Demokrat Parti ileri gelenlerinin neredeyse tamamının tutuklanması ve Yassıada'ya gönderilmesi nedeniyle Yassıada'da yer kalmadığı gerekçesiyle darbe sonrası tutuklananların suçlu kesine kadar adaya gönderilmemesi istenmiştir(Amasya'nın Sesi, 28 Ekim 1960). Yargılamalar sonucunda mahkûm olanların Sinop ve Alanya cezaevlerine gönderileceği, idam cezasına çarptırılanların ise Yassıada'da infaz edileceği duyurulmuş ve bu kişilerin affının katiyen mümkün olmadığını altı çizilmiştir(Amasya'nın Sesi, 8 Kasım 1960).

1961 yılının ortalarına doğru gazetenin gündemi kısmen değiştirilmiş, daha çok Amasya'nın yerel sorunları ile ilgili haberler yapılmaya başlanmıştır. 21 Mayıs 1961 Amasya'da gerçekleşen ordu günü kutlamaları ise coşku ile kutlanmıştır. Demokrat Parti iktidarına son uyarının 21 Mayıs 1960 tarihinde harbiye öğrencilerinin yürüyüşü ile yapıldığı, yürüyüşten altı gün sonra da "hürriyet güneşinin doğduğu" ifade edilmiştir. Gerçekleştirilen kutlamalara 6. Er Eğitim Tugayı da katılmıştır(Amasya'nın Sesi, 22 Mayıs 1961). Ordu gününün ardından Amasya'da 27 Mayıs "ak devrimin" birinci yıl dönümünün de aynı heyecan ile kutlanacağı duyurulmuş, hatta program için güreş müsabakaları tertip edilmiştir(Amasya'nın Sesi, 24 Mayıs 1961). Nitekim Kurban Bayramına denk gelen 27 Mayıs günü, hem darbenin yıl dönümü olması hasebiyle hem de Anayasanın kabul edilmesi gerekçesiyle tören düzenlemiştir. Yapılan konuşmalarda Demokrat Parti dönemi icraatları lanetlenirken askere duyulan minnet dile getirilmiştir(Amasya'nın Sesi, 29 Mayıs 1961). Amasya'nın Sesi gazetesine göre şehirde havai fişekler eşliğinde, davul zurnalar ile özgürlüğe kavuşmanın sevinci yaşanmıştır(Amasya'nın Sesi, 30 Mayıs 1961).

Amasya'nın Sesi gazetesinde dikkat çeken bir diğer konu ise Anayasa'nın referandumu meselesidir. Öyle ki gazete anayasaya kesinlikle evet demek gerektiğini savunmuş, uzun uğraşlar sonucunda yeni anayasa "kadife eldivenli" diye nitelendirilen Milli Birlik Komitesi tarafından

hazırlanmıştır. Demokrat Parti döneminde anayasanın sürekli ihlal edildiği hatırlatılarak “çatlak seslerin” bastırılması istenmiştir(Amasya'nın Sesi, 24 Haziran 1961). 7 Temmuz 1961 tarihinde halkoyuna sunulan Anayasa'ya Amasya'da 60.605 kişi evet oyu kullanırken 46.595 kişi hayır oyu kullanmıştır(Amasya'nın Sesi, 11 Temmuz 1961). Referandum sonucunda Cemal Gürsel verdiği röportajda milletin bütün tahriklere rağmen doğru yoldan şaşmadığını ve bozguncu partilere gereken cevabın verildiğini ifade etmiştir(Amasya'nın Sesi, 13 Temmuz 1961). Genel seyir itibarıyla Amasya'nın Sesi gazetesinin darbeyi tam bir inanç ve teslimiyetle desteklediği görülmektedir. Özellikle Yassıada yargılamalarına, davaların seyrine ve duruşmalara önem veren gazete, darbeyi ak devrim, Milli Birlik Komitesini ise kadife eldivenliler olarak adlandırmıştır. Demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti olma yolunda kutsal bir hareket sayılan 27 Mayıs'ın yıl dönümü aynı gerekçelerle coşku ile kutlanmıştır.

4. Oniki Haziran Gazetesi

Oniki Haziran gazetesi 1959 yılında yayın hayatına başlamıştır. Mustafa Kemal'in Amasya'ya geldiği tarih olan 12 Haziran 1919 gazetesinin ismi olarak seçilmiştir. Atatürkçü bir çizgide yer alan günlük siyasi gazete Oniki Haziran 1958 yılında yayın hayatına başlamış ve 27 Mayıs 1960 tarihine kadar 583 sayı yayınlanmıştır. Gazete 27 Mayıs darbesini halka duyururken ilk sayfasında bir de Atatürk'ün portresine yer vermiştir. Kan dökülmeden gerçekleşen darbenin “yurtta sulh, cihanda sulh” prensibi gereğince yapıldığı bildirilmiştir(Oniki Haziran, 27 Mayıs 1960). Gazeteye göre Milli Birlik Komitesinin amacı ise kardeş kavgasına meydan vermemek, partileri içine düştüğü uzlaşmaz durumdan kurtarmak, en kısa zamanda adil ve serbest bir seçim yapmaktır. Birleşmiş Milletler Anayasası'na ve insan haklarına riayet edeceğini açıklayan Milli Birlik Komitesi NATO ve CENTO gibi uluslararası ittifaklara da bağlılığını sürdürdüğünü bildirmiştir(Oniki Haziran, 28 Mayıs 1960). Nitekim Meclis feshedilmiş, yeni hükümet kurulmuş ve seçimlerin darbenin akabindeki üç ay içerisinde yapılacağı belirtilmiştir(Oniki Haziran, 30 Mayıs 1960).

Milli Birlik Komitesinin Mecliste yaptığı yemin ise gazetede yine aynı sevinç ile karşılanmış, “hâkimiyet milletindir” manşetiyle verilen haberde komitenin demokrasi için çalışacağını altı çizilmiştir(Oniki Haziran, 25 Haziran 1960). Kurulan hükümetin mutlak suretle tarafsız ve partiler üstü bir yapıda olduğu, herhangi bir zümrenin ya da kişilerin değil milletin hizmetinde bulunduğu vurgulanmıştır(Oniki Haziran, 29 Haziran 1960). Ülkeyi içinde bulunduğu mevcut sorunlardan kurtarmak, çatışmaları durdurmak, sosyal ve ekonomik refahı sağlamak prensipleriyle yola çıkan askeri idare, inkılâbın tam anlamıyla zafere ulaşması için bütün vatandaşların çok çalışmasını istemiştir. Çalışkan toplumlarda ahlaki zaafıların, yolsuzlukların görülmediği gibi katî bir ilerlemenin de ancak bu sayede mümkün olacağı her fırsatta dile getirilmiştir(Oniki Haziran 5 Temmuz 1960). Milli Birlik Komitesi kendi içinde yönetimi kolaylaştırmak ve ülkeyi müreffeh kılmak için güvenlik, iktisat, sosyal işler, bayındırlık ve imar adıyla dört ayrı komisyon kurmuştur. Basın ve yayın özgürlüğü için ise bir kanun tasarısı hazırlanmıştır(Oniki Haziran, 7 Temmuz 1960).

Oniki Haziran gazetesi 27 Mayıs ile birlikte gelen basın özgürlüğünün gazeteler tarafından kötüye kullanıldığını, demokrasi uğruna mücadele etmek gerekirken, müstehcen metinlere yer verildiği ve suizanda bulunulduğunu belirtmiş hatta “suçlunun cezasını kanun verir gazete değil” diyerek gazeteleri objektifliğe davet etmiştir(Oniki Haziran, 8 Temmuz 1960). Bu bağlamda Demokrat Parti'nin kapatılması ve Demokrat Parti'ye üye olan vatandaşların durumu gündeme

getirilerek, kapatma işlemi gerçekleştirildikten sonra temiz ve adil yeni partilerin kurulması istenmiştir. Bu sayede CHP'ye muhalif vatandaşların temsil hakkını kaybetmeyeceği vurgulanmıştır(Oniki Haziran, 8 Eylül 1960).

Kısmen eleştirel bir yaklaşım sergileyen Oniki Haziran gazetesinde darbeye karşı muhalif tavır takınanların cezalandırıldığına dair haberlere de yer verilmiştir. Buna göre Amasya'da Hızırpaşa Camii İmamı Abdullah Şen, Şeyh Muhittin Çakır ve eski pancar kooperatifi memuru Nail Pervane tutuklanmıştır. Muhittin Çakır'ın vaaz verirken CHP'lilerin kâfir olduğunu, camilerin CHP devrinde harabe halde bulunduğunu söylediği iddianamede yer almıştır. Hatta Çakır'ın rüyasında Celal Bayar ile konuştuğu ve Bayar'ın iktidarı yine elimize geçireceğiz dediği şeklinde ifadeler kullandığı mahkeme kayıtlarına geçmiştir(Oniki Haziran, 17 Eylül 1960).

Amasya'da yayınlanan diğer üç gazetede olduğu gibi Oniki Haziran da darbeyi desteklemek için Amasya'da tertiplenen mitingün ayrıntılarına yer vermiş, programın 9.15'de Atatürk heykeline çelenk koyarak başlayacağını duyurmuştur. Orduya duyulan sevgiyi göstermek isteyen bütün vatandaşların törene katılması istenmiştir(Oniki Haziran, 3 Haziran 1960). Törene 5000 üstünde katılım gerçekleşmiş ve yapılan konuşmalarda ordunun tarih boyunca sorumluluk sahibi olduğu ve demokrasinin zaafa uğradığı dönemde de üstüne düşen görevi yerine getirdiği vurgulanmış, hürriyetin halka iade edileceği ifade edilmiştir(Oniki Haziran, 9 Haziran 1960). Milli Birlik Komitesinin iktidarla ilgili bir hırsının bulunmadığı, istiklâl için mücadele verdiği savunulmuştur(Oniki Haziran, 10 Haziran 1960). Millî inkılâp olarak nitelendirilen darbenin köylülere kadar anlatılması ve halkın bilinçlendirilmesi için vali ve kaymakamların da bulunduğu grupların Anadolu'nun her köşesindeki köylere gittiği bildirilmiştir(Oniki Haziran, 18 Temmuz 1960). Yurt içinde zaten millî bir inkılâp ve kurtuluş günü olarak kabul edilen darbenin uluslararası alanda da kabul gördüğü ifade edilerek Batı dünyasının Türkiye'deki durumu güven verici bulduğu, İran'ın ise darbeyi hareketini desteklediği ileri sürülmüştür(Oniki Haziran, 2 Haziran 1960).

Oniki Haziran gazetesinde diğer gazetelerde olduğu gibi haberler ayrıntılandırılmamış, ancak olaylardan okuyucu haberdar edilmiştir. Diğer yerel gazetelerde bahsedildiği gibi hürriyet şehitlerinin defnedilmesi(Oniki Haziran, 11 Haziran 1960), geçici anayasanın hazırlanması, hazineye yardım kampanyasının Amasya'da da başlatılması gibi gelişmelere yer verilmiştir(Oniki Haziran, 16 Haziran 1960; Oniki Haziran, 22 Haziran 1960; Oniki Haziran, 23 Haziran 1960). Ekonominin düzeltilmesi, hazinedeki altın stokunun arttırılması ve Türk parasının değer kazanması için yürütülen çalışmalar hakkında bilgiler verilerek devlet dairelerinde israfa hiçbir şekilde müsaade edilmeyeceği belirtilmiştir(Oniki Haziran, 6 Temmuz 1960). Vatandaşın ekonomik kalkınma uğruna ziyet eşyalarını hazineye bağışlaması büyük bir milli sorumluluk örneği olarak gösterilmiştir. Bunun yanında esnafın sıkı bir kontrole tabi tutulduğu, hallerdeki sebze meyve fiyatları ile perakende satışlarının dengeli olması için uğraşıldığı bildirilmiştir(Oniki Haziran, 17 Haziran 1960). Et fiyatlarının ise aynı amaç doğrultusunda ucuzladığı, sigara ve çayda da indirim yapılacağı ifade edilmiştir(Oniki Haziran, 20 Haziran 1960).

Yassıada yargılamaları da Oniki Haziran gazetesinin gündeminde yer almıştır. Gazetenin sahibi Necmettin Çeliköz duruşmaları izlemek için Yassıada'ya gitmiştir. Ayhan Aydan'ın tanık olarak dinleneceği(Oniki Haziran, 10 Ekim 1960), Ankara ve İstanbul'da yapılan yürüyüşlerde gençlerin üzerine ateş açanların idamla yargılandığı(Oniki Haziran, 11 Ekim 1960), 6-7 Eylül Olayları davası hatta duruşma esnasına Menderes'in, hâkime 28 defa beyefendi hazretleri dediği(Oniki Haziran, 20 Ekim 1960), köpek davasının 58 dakika sürdüğü(Oniki Haziran, 21 Ekim

1960) gibi ilgi çekici ayrıntılara yer verilmiştir. Davaların ne zaman görüleceği ve sanıkların hangi cezalar ile yargılandığı gazetenin ilk sayfasında yer almıştır. Ancak diğer Amasya gazetelerine oranla haberlerde ayrıntıya fazla yer verilmediği, daha çok kısa ve bilgilendirici bir üslubun benimsendiği görülmektedir.

SONUÇ

27 Mayıs askeri darbesi tüm ülkede büyük bir ilgi ve şaşkınlık ile takip edilmiş, vatandaşın askerine yönetime el koymasını, bundan sonra yaşanacakların getirilerini ve götürülerini anlamakta zorluk çekmiştir. Basın yayın aracılığıyla Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk darbesi olma özelliği taşıyan bu hareket aslında demokrasi, insan hakları, eşitlik özgürlük söylemleri ile millî bir inkılâp, millî kurtuluş günü, ak devrim, şeklinde nitelendirilmiştir. Darbeci askerler millî kahramanlar ve kadife eldivenliler olarak görülmüştür. Bu tavır tamamen samimi duygularla darbenin desteklediği anlamına gelmemektedir. Öyle ki vatandaşın ve basın mensuplarının yaşanacaklar hakkında fikrinin olmaması, Demokrat Partili idarecilerin tutuklanması, 27 Mayıs karşıtı söylemlerde bulunanların cezalandırılması ve yürütülen propaganda faaliyetleri bu yaklaşımlarda etkili olmuştur. Diğer taraftan Demokrat Parti iktidarının baskıcı bir usul benimsemesi, demokrasi ilkelerine riayet edilmemesinin yanı sıra ülkede yaşanan ekonomik sıkıntılar çeşitli hoşnutsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Basın yayın yasağı, miting, toplantı ve protestoların ağır şekilde cezalandırılması, muhalif seslerin teker teker bastırılması yine Demokrat Parti'ye olan hoşnutsuzluğu arttırmıştır. Ancak bununla birlikte özellikle kırsal bölgelerde 1960 yılı Mayıs ayında azımsanamayacak bir kesimin Demokrat Partiye üye olduğu ve gerçekten canı gönülden Menderes'i desteklediği de gözden kaçırılmamalıdır.

Bu ortam içerisinde gerçekleşen darbe ulusal ve yerel basın tarafından büyük bir ilgi ile karşılanmış neredeyse bütün gazeteler 28 Mayıs tarihinden itibaren gün gün gelişmeleri sayfalarına taşımıştır. Amasya basını da bu bağlamda oldukça dikkat çekici haberlere yer vermiştir. Amasya'da yayınlanan Emel, Amasya, Amasya'nın Sesi ve Oniki Haziran darbe sürecinde faaliyetlerini yürütmüştür. Dört gazetenin de ortak özelliği darbeyi benimser görünmeleridir. Kayıtsız şartsız kabul edilen askeri hareket ve yeni idarenin çalışmaları hakkında okur bilgilendirilirken, ülkedeki siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmeler hakkında da ayrıntılı haberler yapılmıştır. İlk etapta yerel basının dönemin bakış açısını ve olaylarını aydınlatması açısından yetersiz kalabileceği düşünülmesine rağmen gazetelerin gün gün bütün olayları ayrıntılandığı görülmektedir. Amasya yerel gazeteleri demokrasi, insan hakları, eşitlik ve özgürlük savunucusu olarak halkı darbeyi ve askeri desteklemeye davet etmiş, bütün gazetelerde Amasya'da gerçekleştirilen orduya destek mitingi hakkında bilgiler verilmiş, halkın katılımı için özendirici bir tavır benimsenmiştir. Bununla birlikte Milli Birlik Komitesinin genelde bütün icraatları desteklenirken özelde yeni Anayasa tasarısı takdir ile karşılanmıştır. Amasya halkının referandumda evet oyu kullanması için adeta propaganda yapılmıştır. Hayır oyu kullananlar millî inkılaba aykırı davranan çatlak sesler olarak nitelendirilmiştir. Büyük bir özveri ile savunulan 27 Mayıs hareketinin öncüsü Cemal Gürsel'in neredeyse bütün röportajları, tamimleri ve beyanatları gazetelerde yayınlanırken, Gürsel'e ülke yönetimini ele aldığı için teşekkürler edilmiştir. Milli Birlik Komitesi'nin ve Cemal Gürsel'in en çok takdir gören yönü ise yeni kurulan hükümetin partiler üstü bir oluşum olduğunu açıklaması ve siyasal partilerin çalışmalarına izin verileceğini duyurmasıdır. Ülkede nizamı sağladıktan sonra iktidardan çekilme vaadinde bulunan komitenin gerçekten demokrasi arzusuyla yola çıktığına inanılmıştır.

Bununla birlikte bütün gazetelerin meselelere aynı yoğunlukta önem vermediği görülmektedir. Öyle ki Emel ve Oniki Haziran hazineye yapılan bağışlar, halkın fedakârlığı, vatandaşın ziyetlerini devletin refahı için vermesi dolayısıyla ekonomik kalkınmaya ve alınan önlemlere yoğunlaşmıştır. Amasya gazetesi ise daha çok Demokrat Parti döneminde yapıldığı iddia edilen yolsuzlukları, yöneticilerin usulsüz bir şekilde edindiği servetleri, alınan rüşvetleri ve devlet malının şahsi çıkarlar uğruna ne ölçüde kullanıldığını açıklamış ve bahsi geçen yolsuzluk davalarında suçluların en ağır şekilde cezalandırılması için çaba sarf etmiştir. Hatta Demokrat Parti iktidarının mali politikalarındaki başarısızlığını kanıtlamak için başta Adnan Menderes olmak üzere eski idarecilerin hazine malından yaptığı harcamalar ilgi çekici ayrıntılarla yayınlanmıştır. Bununla birlikte Amasya'nın Sesi gazetesinde bilhassa Yassıda yargılamaları üzerinde durulmuş, duruşmaların hangi gün gerçekleştiği, sanıkların ifadeleri, tanıkların mahkemeye sunduğu deliller, davaların sırası ve sonucuna dair haberler yapılmıştır.

27 Mayıs askeri darbesi üzerine Amasya basınında benimsenen bu tavrın samimiyetine şüphe ile yaklaşmakta fayda vardır. Öyle ki bu dönemde neredeyse bütün gazete ve dergiler Atatürkçü, ilerici ve inkılâp taraftarı olduğunu dile getirmiştir. Amasya gazeteleri de benzer şekilde Atatürk'ün resimlerine ve milli bayramların önemini sayfalarında yer vermiştir. Nitekim darbenin akabindeki bir, bir buçuk yıl içerisinde gazetelerin coşkunluğu azalmış, muhalif bir tavır takınılmasa bile şehre dair yerel haberlere daha çok yer verilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte şehir ölçeğinde darbenin nasıl karşılandığı, ulusal ve yerel gelişmelerle darbenin işleyişi ve halkın fikirlerinin ve yaklaşımlarının anlaşılması açısından yerel basının önemi aşikârdır.

KAYNAKÇA

1. Süreli Yayınlar

Amasya(1960-1961)

Amasya'nın Sesi(1960-1961)

Demokrat Çoruh (1960-1961)

Emel(1960-1961)

Hür Çoruh(1960-1961)

Oniki Haziran(1960-1961)

2. Makaleler ve Köşe Yazıları

(1960. 04. 13). "Kötüye Kötü Demiyenler Kuyruktur", *Amasya'nın Sesi*: 1.

(1960. 05. 27). "Bu Milli İnkılâp Kara, Hava ve Deniz Kuvvetlerinin İş Birliği İle Kan Dökülmeden Yapıldı", *Oniki Haziran*: 1.

(1960. 05. 28). "Memleket İdaresi Silahlı Kuvvetlere Teslim Edildi", *Amasya*: 1.

(1960. 05. 28). "Milli Birlik Komitesinin Amaçları", *Oniki Haziran*: 1.

(1960. 05. 30). "Yeni Hükümet Cumartesi Akşamı İlan Edildi", *Oniki Haziran*: 1.

(1960. 05. 30). "Yeni Kabine Teşkil Edildi", *Amasya*: 1.

(1960. 05. 31). "Milli Birlik Komitesi Adına Radyoda Yapılan Konuşma", *Amasya*: 1.

- (1960. 05. 31). “Milli Birlik Komitesinin Başkanı, Devlet ve Hükümet Reisinin Yaptığı Basın Toplantısı”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 01). “Adanan Menderes’in İsviçre’de Aldığı Villanın Boya ve Badana İşleri Bitti”, *Amasya*: 1-2.
- (1960. 06. 01). “Dikkat Dikkat”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 01). “Orgeneral Cemal Gürsel Dedi Ki”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 01). “Yarıda Kalan Korkunç Teşebbüs”, *Amasya*: 1-2.
- (1960. 06. 02). “Antidemokratik Kanunları Yeni Hükümetimiz Kaldırıyor”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 02). “Batı Dünyası Türkiye’de Durum Güven Verici Diyor”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 02). “Gürsel’in Mesajı”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 02). “Vatandaş”, *Emel*: 1.
- (1960. 06. 03). “Bu Mitingde Gençler Ordumuza Güven Duygularını Açıklayacak”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 03). “Hükümet Reisi, Başvekil ve Milli Birlik Başkanı Cemal Gürsel’in Gençliğe Hitabı”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 04). “İnönü: Bu Hareket Meşru İhtilâldir”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 04). “Yapılan Araştırmalar”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 09). “Şanlı Ordumuza Yapılan Muazzam Tezahürat”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 09). “DP Şeflerine Gümrük Serbest”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 10). “Hürriyet Şehitlerimiz”, *Emel*: 1.
- (1960. 06. 10). “Toprak Mahsulleri Ofisinin Borcu”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 10). “Türk Generalleri”, *Emel*: 1.
- (1960. 06. 10). “Yaptığımız Mücadele Koltuk İçin Değil, Hürriyet İçindir”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 11). “Beş Şehit Gözyaşları İçinde Defnedildi”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 13). “İnönü’nün 9 Mayıs Günü Verdiği Hususi Demeci”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 13). “Türkiye’de Ucuzluk Dalgası Yayılıyor”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 14). “Bir Depo Daha Basıldı”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 14). “Gümrükteki ve Dışarıdaki Kaçak Otomobillere El Konuldu”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 14). “Hazineye Bağışlar Arttı”, *Emel*: 1.
- (1960. 06. 14). “Ucuzluk Altın Fiyatlarını da Düşürüyor”, *Emel*: 1.
- (1960. 06. 14). “Yarım Kalan Plan”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 15). “Konya’da Büyük Bir Tören Yapıldı”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 16). “Amasya’ımızda Yardım Kampanyası Başladı”, *Emel*: 1.

- (1960. 06. 16). "Amasya'da Hazineye Yardım Kampanyası", *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 16). "İçişleri Bakanı Kızıloğlu Dedi Ki", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 16). "İstanbul'a Giriş", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 16). "Önemli Merhaleler Aşılmıştır", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 17). "Bağışlar Hızla Devam Ediyor", *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 17). "Esnaf Sıkı Şekilde Kontrol Edilecek", *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 18). "Memleketimize Büyük Hizmet Yapıldı", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 18). "Muvakkat Anayasa", *Amasya*: 2.
- (1960. 06. 2). "Gençlik Orduya Olan Sevgisini Belirtti", *Emel*: 1.
- (1960. 06. 20). "İnsan Hakları", *Emel*: 1.
- (1960. 06. 20). "Sigara ve Çayda İndirim Muhtemel", *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 20). "Türk Parasının Kıymeti Yükseldi", *Emel*: 1.
- (1960. 06. 21). "Hazineye Bağışlar Devam Ediyor", *Emel*: 1.
- (1960. 06. 21). "İnsan Hakları", 21 Haziran 1960: 1.
- (1960. 06. 21). "Marifet Kralı Bayar'ın Yeni Bir Marifeti Daha Çıktı", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 21). "Sabıkları İstanbul Yargılayacak", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 21). "Senelerdir İşitilmemiş Söz", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 22). "Menderes'in Oğullarının Tahsil Masraflarına Dair Şikâyet", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 22). "Milletçe Yardım", *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 22). "Sabıklar Mevkufen Yargılanacak", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 23). "Düşük İktidarın Eğlence Masrafı", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 23). "Gençlik Mitingi Yapıldı", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 23). "Hazineye Bağışlar", *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 25). "Demokratik İdare İçin Her Türlü İdare Mevcut", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 25). "Hâkimiyet Milletindir", *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 25). "Org. Cemal Gürsel: Adalet Ülkenin Temelidir", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 28). "19 Mayıs Bayramımız", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 28). "Türk Gençliğinin Göğsü", *Emel*: 1.
- (1960. 06. 29). "Cemal Gürsel Gazete Sahip ve Yazarlarıyla Görüştü", *Amasya*: 1.
- (1960. 06. 29). "Cemal Gürsel'in Mühim Tamimi", *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 06. 3). "Bedava Memleket", *Amasya*: 1.

- (1960. 06. 3). “Şehrimizde Yapılan Bugünkü Miting”, *Emel*: 1.
- (1960. 06.02). “Samsun’un Sesi”, *Amasya*: 1.
- (1960. 06.10). “Geçici Anayasa Tastike Sunuldu”, *Emel*: 1.
- (1960. 06.23). “Öğretmenlerimizin Milli İnkılâp Mevzuundaki Faaliyetleri”, *Hür Çoruh*: 1.
- (1960. 07. 04). “Bir Toplumsal Hastalık Şakşakçılık”, *Amasya*: 1.
- (1960. 07. 05). “Gençliğin Atatürk’ün Hitabesine Cevabı”, *Amasya*: 1.
- (1960. 07. 05). “İnkılâbın Parolası Çalışmak”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 07. 06). “Askeri Okullara Bu Yıl Müracaat Çok Fazla”, *Emel*: 1.
- (1960. 07. 06). “Buğday 59 Kuruşa İndi”, *Emel*: 1.
- (1960. 07. 06). “Devlet Dairelerinde İsrâf ve Suiistimallere Müsamaha Edilmeyecek”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 07. 06). “Org. Cemal Gürsel’e İstanbul’da Büyük Tezahürat Yapıldı”, *Amasya*: 1.
- (1960. 07. 07). “Aydın ve İzmir’de Hürriyet Mitingi Muhteşem Oldu”, *Amasya*: 1.
- (1960. 07. 07). “Basın Yayın”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 07. 07). “Milli Birlik Komitesi Dört Komisyona Ayrıldı”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 07. 08). “Menderes’in Kasasında Bulunanlar”, *Amasya*: 1.
- (1960. 07. 12). “Eğitim Davası Hür Yaşama Davasıdır”, *Emel*: 1.
- (1960. 07. 13). “Bütçesinde 450 Milyon Liralık Tasarruf Temin Edildi”, *Amasya*: 1.
- (1960. 07. 13). “Hürriyetimizin Meşalesini 27 Mayıs’ta Yaktık Kuvvetli Hazineimizin Meşalesini de 15 Temmuz’da Hürriyet Tahvilleriyle Yakacağız”, *Emel*: 1.
- (1960. 07. 14). “Satılan Eserlerin Bedeli Hazineye Verilecek”, *Emel*: 1.
- (1960. 07. 15). “Gürsel’le Bir Mülakat”, *Amasya*: 1.
- (1960. 07. 16). “Anti Demokratik Kanunlar”, *Amasya*: 1.
- (1960. 07. 18). “DP’nin Getirmiş Olduğu Jeepler”, *Amasya*: 1.
- (1960. 07. 18). “Milli İnkılâbı Yaymak İçin Çalışmalar”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 07. 20). “Ucuçluk”, *Amasya*: 1.
- (1960. 07. 29). “27 Mayıs Sigaralarının İmaline Başlandı”, *Emel*: 1.
- (1960. 08. 05). “28 Nisan Hadiseleri”, *Amasya*: 1.
- (1960. 08. 06). “Canilere Bakın”, *Amasya*: 1.
- (1960. 08. 06). “İnkılâp Mahkemeleri Kuruluyor”, *Amasya*: 1.
- (1960. 08. 08). “Yanlış mı Anlıyoruz”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 08. 13). “İnkılabımız Amerikalılara Anlatıldı”, *Emel*: 1.

- (1960. 08. 15). “Üniversiteli Gençlerin Hazine Yararına Ar Sinemasındaki Gösterileri”, *Emel*: 1.
- (1960. 08. 19). “Milli İnkılâp Aleyhine Propaganda”, *Emel*: 1.
- (1960. 08. 23). “Basın Kanunu Tamamen Kalkıyor”, *Amasya*: 1.
- (1960. 08. 23). “Gasp edilmiş Topraklar Köylüye Dağıtılacak”, *Amasya*: 1.
- (1960. 08. 31). “Anayasa”, *Emel*: 1.
- (1960. 08. 31). “Basın Kanunu Kaldırıldı”, *Emel*: 1.
- (1960. 09. 01). “Cezaevinde Okul”, *Emel*: 1.
- (1960. 09. 02). “Demokrat Parti Kapatıldı”, *Emel*: 1.
- (1960. 09. 02). “Fiske”, *Emel*: 1.
- (1960. 09. 12). “Vergi Kanunlarında Mühim Bazı İslahatlar Yapılmaktadır”, *Amasya*: 1.
- (1960. 09. 17). “İnkılâp Aleyhinde Bulunanların Tevkifleri Yapıldı”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 09. 29). “İnkılâp Düşmanları”, *Amasya*: 1.
- (1960. 10. 03). “Milli Birlik Komitesi Üyesi Fazıl Akkoyunlu’nun Amasya Konuşması”, *Amasya’nın Sesi*: 1-2.
- (1960. 10. 04). “Komite Üyeleri Tam Bir Vahdet ve Anlayış İçerisinde Çalışıyor”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 06). “Düşüklerin Tahkikat Dosyaları”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 07). “Menderes’e Karar Tebliğ Olundu”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 11). “Hürriyet Mücadelesinde Gençliğe Ateş Açtırarak Ölümüne Sebep Olanların İdamı İstendi”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 10. 13). “Amasya’nın Sesi Ekibi Yassıada’da”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 14). “Düşüklerin Yargulamalarına Bugün Yassıada’da Başlanıyor”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 15). “Düşükler Y. A. D. Huzurunda”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 18). “Köpek Davası Filmi Halka Gösterilecek”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 20). “6-7 Eylül Olayları Bugün Sona Erdi”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 10. 21). “Köpek Davası Müdafaası”, *Oniki Haziran*: 1.
- (1960. 10. 22). “Yassıada’dan Haberler”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 25). “Dünkü Duruşmada İki Davaya Bakıldı”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 26). “6-7 Eylül’ü Hükümet Tertip Etmiş”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 28). “6-7 Eylül tanıkları Dün de Dinlendi”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10. 28). “Yassıada’da Yer Kalmadı”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 10ç 10). “15 Ekim Günü Yassıada’da”, *Oniki Haziran*: 1.

- (1960. 11. 01). “Menderes’in Bebek Davası Başladı”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 11. 03). “Duruşma Salonundan Notlar”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 11. 05). “Yassıada A. S. Ekibinden”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 11. 08). “İnfaz Yassıada’da Olacak”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 11. 09). “MKB İktidarı Devredecek Dedi”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 11. 15). “Komitenin Fesih Tebliği”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 11. 25). “Örtülü Ödenek Davası Y. A. D. nda”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1960. 11. 26). “Koraltan Sarışın Barbara’nın Hesabını Vermeye Başladı”, *Amasya*: 1.
- (1960. 12. 26). “Milli Birlik Komitesi Sekreterliği Bir Bildiri Yayınladı”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1961. 03. 03). “Gürsel Dün Basın Toplantısı Yaptı”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1961. 04. 17). “Düşüklerin İstimlak Yolsuzlukları”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1961. 05. 22). “Ordu Günü Dün İlimizde Kutlandı”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1961. 05. 24). “27 Mayıs Güreşleri”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1961. 05. 24). “27 Mayıs Töreni Yapılacak”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1961. 05. 29). “Kurban, 27 Mayıs Özgürlük ve Anayasa’nın Kabul Bayramları”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1961. 05. 30). “Bayramda Neler Oldu”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1961. 07. 11). “Halk Oyuna Sunulan Yeni Anayasa İçin İlimizde Kullanılan Oylar”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1961. 07. 13). “Başkan Gürsel”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- (1961. 07. 14). “Antidemokratik Kanunlar Anayasaya Göre Taranıyor”, *Amasya*: 1.
- AKCAN, Lütfi (1960. 06. 24). “Yeni Anayasa’ya Evet Diyeceğiz”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- _____ (1960. 10. 14). “Bugün Cuma”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- _____ (1960. 10. 15). “Kuyruklara İhtar”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- _____ (1960. 11. 08). “Meydana Çıksınlar”, *Amasya’nın Sesi*: 1.
- ALACI, Beral-Babaoğlu Resul (2021). “27 Mayıs Sürecinde Türkiye’deki Basın Politikaları”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 33: 317-346.
- BAKKALOĞLU, Muzaffer (1960. 09. 02). “İyi Yapmıyoruz”, *Emel*: 1.
- BAYARSLAN, Hüseyin (2021). “1950 Basın Kanunu”, *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkan-siklopedisi.gov.tr/bilgi/1950-basin-kanunu/>.
- ÇITAK, Alpay (1961. 05. 31). “27 Mayıs 1961 Konuşmaları”, *Amasya*: 1.
- EVLİYA OĞLU, Gökhan (1960. 09. 08). “Demokrat Parti Kapatılırsa”, *Oniki Haziran*: 1.
- GÖKÇEGÖZ, Ünal (1960. 06. 09). “27 Mayıs 1960”, *Amasya*: 1.

_____ (1960. 06. 10). "Değişmeyen Zihniyet", *Amasya*: 1.

_____ (1960. 06. 11). "Hürriyet Şehitleri", *Amasya*: 1.

ÖCALAN, Halit (1960. 06. 13). "Yeşilirmaklar Gibi Coşan Amasya Gençleri Atasının Heykeline Bir Hürriyet Çelengi Koyuyor", *Amasya*: 1.

ŞAHİN, Dürdane (2023). "27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi ve Basın (1960-1965)", *History Studies*, XV/ 4: 723 – 741.

ŞAHİN, Meltem (2020). "Öncü: 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesinin Ardından Çıkan Bir Gazetenin Tarihi", *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 33: 251-274.

ŞAVKILI, Cengiz (2018). "27 Mayıs 1960 Darbesinin Maraş Yerel basınındaki Yansımaları", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 Temmuz ve Türkiye Demokrasisi Özel Sayısı, 135 - 174.

TEKİNSOY, Betül (2024). "27 Mayıs Askeri Müdahalesinin Öncesinde ve Sonrasında Tokat Basınıının Değerlendirilmesi", *History Studies*, XVI/ 2: 145-165.

EXTENDED ABSTRACT

The military coup of May 27 was followed with great interest and astonishment throughout the country, and citizens initially had difficulty understanding the military's seizure of power and the benefits and consequences of what would happen next. This movement, which is the first coup in the history of the Republic of Turkey, was described in the media as a national revolution, national liberation day, white revolution, with the discourses of democracy, human rights, equality and freedom. The coup soldiers were seen as national heroes and velvet-gloved men. This attitude does not mean that the coup is supported with entirely sincere feelings. So much so that the fact that citizens and members of the press had no idea about what was going to happen, the arrests of Democrat Party administrators, the punishment of those who made anti-May 27 statements and the propaganda activities carried out were effective in these approaches. On the other hand, the Democratic Party government's adoption of an oppressive method, failure to comply with the principles of democracy, as well as the economic difficulties experienced in the country, brought about various discontents. The press ban, the severe punishment of rallies, meetings and protests, and the suppression of opposition voices one by one have also increased the opposition to the Democrat Party. However, it is known that in many cities, despite the difficulties experienced during the Democrat Party period, the majority of the people are Democrat Party supporters. It is obvious that after the coup, no one had the courage to defend Democrat Party. The most important proof of this situation is the change in attitude in the newspapers. So much so that it is seen that the newspapers, which were staunch supporters of the government a few issues ago, became enemies of the Democrat Party after the coup and defined themselves as a pro-revolution, pro-Atatürkist structure. As a matter of fact, as the impact of the coup diminished and the detained deputies were released, many media outlets returned to their previous stance.

Amasya press also included some very striking news in this context. Published in Amasya, *Emel*, *Amasya*, *Amasya's Voice* and *Twelfth June* carried out its activities during the coup process. The common feature of all four newspapers is that they appear to support the coup. While the reader was informed about the unconditionally accepted military action and the work of the new

administration, detailed news was also made about the political, social and economic developments in the country. Amasya local newspapers, as defenders of democracy, human rights, equality and freedom, invited the public to support the coup and the military. All newspapers provided information about the rally in support of the army held in Amasya, and an encouraging attitude was adopted for public participation.

It is also seen that Amasya local newspapers do not give the same intensity to the issues. In fact, the donations made to the treasury during Emel and Twelfth June, the sacrifice of the people, the citizens giving their ornaments for the welfare of the state, focused on economic development and the measures taken. Amasya newspaper, on the other hand, mostly explained the corruption committed during the Democratic Party period, the wealth illegally acquired by the administrators, the bribes taken and the extent to which state property was used for personal interests, and made an effort to punish the criminals in the most severe way in the mentioned corruption cases. In fact, to prove the failure of the Democratic Party government in financial policies and the expenditures of former administrators, especially Adnan Menderes, from treasury property were published in interesting details. Amasya's Voice newspaper especially focused on the Yassiada trials, and reported on the day the hearings took place, the statements of the defendants, the evidence presented by the witnesses to the court, the order and outcome of the trials. It would be beneficial to approach the sincerity of this attitude adopted by the Amasya press regarding the May 27 military coup with suspicion. As a matter of fact, in the one to one and a half years following the coup, the enthusiasm of the newspapers decreased and local news about the city began to be given more space, even if no opposition attitude was taken. However, the importance of the local press is obvious in terms of understanding how the coup is understood on a city scale, the coup process with national and local developments, and the public's attitudes.